

Datum

21 maart 2024

Onderwerp

VNG-inbreng CD Inburgering en Integratie 27 maart

Geachte woordvoerders inburgering en integratie,

Woensdag 27 maart debatteert u met demissionair minister Van Gennip over Inburgering en Integratie. Vanuit de VNG vragen we uw aandacht voor drie onderwerpen:

1. De financiële middelen voor de Inburgeringswet zijn ontoereikend voor gemeenten;
2. Verbeter de mogelijkheden voor dualiteit (inburgering & participatie);
3. Neem obstakels voor asielzoekers die willen werken weg

1. De structurele financiële middelen voor de inburgeringswet voor gemeenten zijn ontoereikend

Gemeenten hebben, naast de zorgen om het financiële ravijn^[1], onzekerheid over de beschikbare financiële middelen voor de gehele inburgeringswet. Gemeenten krijgen sinds de inwerkingtreding van de wet in 2022 meer zicht op de daadwerkelijke uitvoeringskosten, en worden daarnaast geconfronteerd met hogere aantallen inburgeraars dan destijds ingeschat. Dat leidt tot een druk op de gemeentelijke organisatie en op de financiële middelen. Momenteel dragen gemeenten zelf bij aan de financiële middelen en/of moeten er ongewenste beleidskeuzes worden gemaakt (zoals lange wachtlijsten en een latere start van de inburgering).

Wij verzoeken u de minister te vragen:

- In 2024 te starten met het opzetten van dit betaalbaarheidsonderzoek, zodat gemeenten vanaf 2026 structureel passende financiering ontvangen voor de uitvoering van de Wet inburgering 2021.
- Ter overbrugging van die termijn, en vanwege de actuele situatie, een financiële tegemoetkoming^[2] voor gemeenten via het gemeentefonds voor 2024, 2025 en 2026, zodat gemeenten ook in deze jaren een volwaardig inburgeringstraject kunnen bieden aan hun nieuwe inwoners.

^[1] In 2026 vindt er een niet-taakgebonden korting plaats op het gemeentefonds. Dit betekent ook een korting op de uitvoeringskosten inburgering die onderdeel uitmaken van het gemeentefonds.

^[2] De VNG heeft een berekening gemaakt van de verwachte uitvoeringskosten inburgering en de leerbaarheidstoets. De stijging hiervan is enkel te wijten aan de stijging van het aantal inburgeraars. Dat komt uit op (afgerond) een bandbreedte van 157 – 169 miljoen voor 2024, 166 -185 miljoen voor 2025 en 169 – 184 miljoen voor 2026 voor de uitvoeringskosten. Het bedrag dat gemeenten nu ontvangen is veel lager.

2. Verbeter de mogelijkheden voor dualiteit (inburgering & participatie)

Inburgeringstrajecten zijn duale trajecten: trajecten waarbinnen taalverwerving en verdere inburgering wordt gecombineerd met (toeleiding naar) participatie. Inburgering mag niet ten koste gaan van werk en vice versa. Het is van belang om de meerwaarde van taal op de werkvloer te benutten en te kijken naar oplossingen om te voorkomen dat statushouders hun werk verliezen als gevolg van inburgering. Het aanbieden van online taallessen is één van de oplossingsrichtingen. Voor jongeren is een goede aansluiting van onderwijs- en inburgeringstrajecten belangrijk, en het efficiënter meetellen van gevulde taaluren.

De Wet inburgering 2021 verwijst voor dualiteit naar trajecten en/of budget uit aanpalende beleidsterreinen, zoals het re-integratiebudget (Participatiewet). De re-integratiebudgetten zijn al jaren ontoereikend. Dat heeft zijn weerslag op de re-integratie inzet van gemeenten en keuzes tussen de verschillende doelgroepen waaronder inburgeraars. Bij toeleiding naar werk hebben inburgeraars doorgaans vaak aangepaste of intensieve (en daarmee duurdere) begeleiding nodig. Benut bij de toeleiding naar werk (van zowel statushouders als asielzoekers) ook de bestaande samenwerkingen in de arbeidsmarktregio's en benut de bestaande kennis en expertise.

Wij verzoeken u daarom de minister te vragen:

- ➔ re-integratiebudgetten te herzien, zodat óók de inburgeraars voldoende participatie-ondersteuning kunnen ontvangen.
- ➔ Samen met de VNG naar oplossingen te zoeken bij knelpunten in de beschikbaarheid en het aantal voorzieningen in relatie tot de doorlooptijd van het inburgeringstraject, zeker in combinatie met werk. Dat gaat met name over de beschikbaarheid van kinderopvang en afstandsonderwijs. Bijvoorbeeld: welke afweging moet er worden gemaakt als iemand fulltime werkt en daarbij ook nog 800 uur aan taallessen moet voldoen? Welke opties zijn er als er in de avonden geen taallessen beschikbaar zijn?

3. Neem obstakels voor asielzoekers die willen werken weg

De Raad van State heeft in 2023 geoordeeld dat de 24-weken-eis wet betreft toegang tot de arbeidsmarkt voor asielzoekers in strijd is met de Opvangrichtlijn^[3]. Dat betekent dat asielzoekers per direct (als hun asielaanvraag minstens zes maanden in behandeling is) meer dan 24 weken per jaar mogen werken. Dat kan bijdragen aan het oplossen van het arbeidsmarkttekort en draagt bij aan snellere integratie en zelfredzaamheid van de asielzoeker.

Gemeenten zien belangrijke obstakels om uitvoering te geven aan deze uitspraak. De VNG vraagt daarom om de volgende oplossingen om asielzoekers aan het werk te krijgen en houden:

- Het wegnemen van praktische belemmeringen om aan het werk te gaan, zoals de wachttijden in de BRP-straten.^[4] Het duurt lang voordat asielzoekers en statushouders een BSN krijgen om een bankrekening te openen en contracten aan te kunnen gaan.

^[3] <https://www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/november/24-weken-eis-is-onverbindend/>

^[4] Momenteel zijn er in 5 gemeenten BRP straten ingericht die landelijk alle asielzoekers (die langer dan 6 maanden in de procedure zitten) inschrijven in de Basisregistratie Personen (BRP), waarna zij o.a. een BSN krijgen. Statushouders en nareizigers krijgen in dit proces voorrang, maar ook voor hen zijn er lange wachttijden.

- Onderzoek hoe praktische belemmeringen door het (nog) niet kunnen verkrijgen van een VOG kunnen worden ondervangen. Het is nu niet mogelijk om een VOG aan te vragen, omdat gegevens niet bekend zijn. We roepen op te onderzoeken of verruiming of versnelling binnen specifieke sectoren/beroepen mogelijk is.
- Het verruimen van de eisen voor de inschrijving in het BIG-register en verbeteren van het proces van diploma erkenning. Er is een grote schaarste in de zorg en het onderwijs en er zijn asielzoekers met die achtergrond. Kijk met de ministeries van SZW, VWS en OCW naar mogelijkheden om inschrijving in het BIG-register te versoepelen en het proces van diploma-erkenning te verbeteren.
- Gemeenten hebben de ambitie om hun toekomstige inwoners in een vroeg stadium te begeleiden en tijdig te laten starten met de inburgering. Momenteel verblijven veel inburgeraars langer dan gewenst in een asielzoekerscentrum, niet zelden op afstand van de gekoppelde gemeente.
- Het stimuleren van betaald werk. Neem de Regeling eigen bijdrage Asielzoekers (REBA) onder de loep. COA-bewoners^[5] moeten een aanzienlijk deel van hun inkomsten afstaan aan het COA. Zet in op inkomenszekerheid, voorkom een inkomensgat, (onverwachte) latere verrekeningen en onnodige schulden. In ieder geval voor het moment dat een statushouder zich in de gemeente vestigt.
- Verschaf duidelijkheid over de rechten en plichten van werkende asielzoekers en de bijkomende effecten, zoals de consequenties van deze aanpassing voor het recht op sociale voorzieningen zoals de volks- en werknemersverzekeringen (o.a. Werkloosheidswet en Wet op de arbeidsongeschiktheid).

^[5] Het gaat hierbij niet alleen om asielzoekers, maar ook om statushouders die in afwachting van huisvesting nog in de COA-opvang verblijven.